

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Česká religionistika: Přípravné období –

F. L. Čelakovský

Pavel Obr

Praha 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Česká religionistika: Přípravné období –

F. L. Čelakovský

Pavel Obr

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Praha 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Praha, duben 2014

.....

Děkuji paní Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc., vedoucí této práce, za cenné rady a připomínky a za čas věnovaný vedení mé práce.

Také bych rád poděkoval za pomoc a podporu při psaní práce Mgr. Daniele Astalošové a své sestře Renatě Obrové.

OBSAH:

Úvod.....	1
1. Religionistika	2
1.1. Česká religionistika.....	5
1.2. Česká religionistika v letech 1948 – 1989.....	6
1.3. Charakter současné religionistiky.....	7
2. František Ladislav Čelakovský - život a tvorba.....	7
2.1. Vlivy na Čelakovského tvorbu	15
3. Podíl Čelakovského na vzniku české vědy o náboženství.....	17
3.1. Překadatelská činnost.....	17
3.2. Čelakovského vliv na okolí	19
3.3. Prvky náboženství v Čelakovského díle.....	19
4. Závěr.....	29
5. Seznam příloh.....	34
6. Přílohy	35
7. Použitá literatura	38
7.1. Primární literatura.....	38
7.2. Sekundární literatura.....	38
8. Resumé	40

Úvod

František Ladislav Čelakovský je klasikem české literatury. V povědomí českých čtenářů je znám především jako autor Ohlasů písní českých a ruských, ale jeho tvorba a zásahy do českého kulturního života jsou podstatně větší.

Jako člen Jungmannovy skupiny se snažil o povznesení českého jazyka a tvorby na úroveň německou či francouzskou. Byl velkým sběratelem lidové slovesnosti, kterou sepisoval a zároveň z ní mohutně čerpal. Představuje literaturu v duchu národní tvorby. Lidovou píseň považoval za velmi důležitou a již ve svých prvních dílech zobrazuje typické české postavy a krajinu.

Cíl práce je zaměřen na přínos Čelakovského české religionistice a jeho vlivu na ní. Dále se zabývá tím, jakým způsobem se jeho dílo podílelo na jejím vzniku.

První část bakalářské práce je věnována oboru religionistika a tomu, čím se tento obor zabývá. Dále je zaměřená na její minulé i současné představitele. Sleduje její historický vývoj v českých podmínkách. Představuje Čelakovského život a jeho tvorbu.

Druhá část bakalářské práce je zaměřena na prvky Čelakovského díla, kterými se přiblížil české religionistice, čím ji dokázal ovlivnit, jaký vliv měl na její vznik a které náboženské prvky měly vliv na jeho tvorbu.

1. Religionistika

Obor religionistika se představuje jako neutrální popis náboženství vedle prezentace, kterou nám poskytují sama náboženství. Vedle oborového jádra religionistiky se představují další obory, které se náboženstvím zabývají ve spolupráci s religionistikou. Jde o historii, antropologii, orientalistiku, psychologii a sociologii.¹

Religionistika je obor neutrální, nepředpojatý, neslouží žádnému náboženství ani žádnému ideologickému boji s náboženstvím. Většina současných náboženství se představuje v literatuře a ta je také primárním pramenem při bádání. Může jít o kanonickou literaturu nebo o texty, v nichž se náboženství oficiálně vyslovuje, ale také o psané projevy lidí, kteří se k danému náboženství sami přiklánějí, ale píší sami za sebe. Takové psaní na náboženská témata, pokud má systematický ráz, je v křesťanském prostředí označováno jako teologie. Obdobné je to také v judaismu a islámu.²

Religionistika jako samostatný vědecký obor mohla vzniknout teprve tehdy, když se někdo odvážil podrobit náboženství racionálnímu kritickému zkoumání a analyzovat je nezářčastněně. V Evropě se toto událo v době osvícenství.³

Pro zkoumání religionistiky, je nutné použít několik pomocných vědních oborů. Je potřeba vidět specificky religionistické přístupy. Kontextem náboženských jevů je psychika jednotlivce a sociální struktury a děje. Těmi se zabývají další disciplíny s vlastní tradicí, zkušeností a metodikou. Jde především o psychologii a sociologii. Tak se s religionistikou spojuje práce dalších oborů a v této souvislosti se mluví o kontextové religionistice. Taková religionistika okolo oborového jádra seskupuje disciplíny, které přinášejí do studia náboženských a příbuzných jevů nové pohledy. Zkoumají náboženství z určitého specifického pohledu nebo se podrobně zabývají některým dílčím aspektem. Kontextová religionistika

¹ ŠTAMPACH,I.,*Přehled religionistiky*, s.16.

² Tamtéž, s.16.

³ HELLER,J., MRÁZEK,M., *Nástin religionistiky*, s.51.

tak zachovává specifickou oboru v mezioborových vazbách. Mezi kontextovou religionistiku patří dějiny náboženství, které pracují s aspektem historie. Dalším je kulturní antropologie, studující náboženské fenomény v souvislosti s otázkami původu, struktury a pohybu lidských etnik. Studium Orientu zahrnuje zkoumání zaniklých i žijících národů, s kořeny ve studiu orientálních jazyků. Rozvinulo se v bádání o dějinách, literatuře, výtvarném umění, školství, hospodářství, sociálních institucích a dalších tématech ve spolupráci s dalšími obory. Religionisticky zaměřeni orientalisté historicky přispěli ke vzniku samostatné religionistiky a dodnes značně přispívají k rozvoji speciální religionistiky.⁴

Za zakladatele novověké psychologie náboženství je považován americký filozof a psycholog William James (1842 – 1910). V linii na něho navazující se rozebírá *náboženská zkušenost*. V takové, spíše filozofující psychologii jde o to ukázat, jsou-li náboženské prožitky jedinečné a nezaměnitelné, nebo jsou spíše libovolnými nábožensky interpretovanými zkušenostmi. Mezi další psychology, zabývající se tématy týkající se psychologie náboženství, řadíme Sigmunda Freuda (1856 – 1939), Ericha Fromma (1900 – 1980) nebo Carla Gustava Junga (1875 – 1961).⁵

Za klasiky sociologie náboženství jsou považováni Max Weber (1864 – 1920) a Émile Durkheim (1858 – 1917). Podle Durkheima je náboženství prvotním faktem života a tkví v něm síly seskupující společnost. Karl Marx (1818 -1883) kritizuje náboženství jako únik před společenskou odpovědností, jako konstruování imaginárního spravedlivého světa v záhrobí. To podle něj demobilizuje masy, které by přirozeně tíhly k revolučnímu řešení své situace. V tomto smyslu označuje náboženství za „opium lidu“. ⁶

Popisná sociologie nehodnotí a jde ke kořenům náboženských fenoménů, ovšem jen potud, pokud jsou dostupné její metodologii. U nás se odkláněl

⁴ ŠTAMPACH,I.,*Přehled religionistiky*, s.22-24.

⁵ Tamtéž, s.25.

⁶ Tamtéž, s.26.

od filozofujících přístupů k deskripci klasik české sociologie Inocenc Arnošt Bláha (1879 – 1960). Později se sociologické interpretaci náboženství věnují Tomáš Halík, Dušan Lužný, David Václavík a Zdeněk R. Nešpor.⁷

Sama religionistika má komplikovaný vztah k filozofii náboženství. Je to jeden z nejproblematictějších oborů religionistického studia, protože religionistika dosud nedospěla k přesvědčivému stanovisku, zda je filozofie náboženství její integrální součástí nebo zda se jedná o obor filozofický. Poté, co v religionistice získala převahu historicko-filologická hlediska, je filozofie náboženství v religionistice nežádoucí. Důvodem je ztráta objektivity, protože reflexe náboženství probíhá ve filozofii vždy návazně na konkrétní filozofický směr. A druhým důvodem je ideologizace problému náboženství ze strany filozofie náboženství.⁸

Nakonec však filozofie náboženství snad nejhluběji ze všech novověkých filozofických disciplín pronikla k poznání relativnosti, podmíněnosti a konečnosti všech lidských děl, náboženství nevyjímaje. I díky ní, si moderní člověk dokázal uvědomit, že náboženství i filozofie jsou ve všech svých nejrůznějších podobách lidskými výtvoři. Na tomto poznání začala být budována religionistika a díky němu byla založena rovněž vnitřní souvislost religionistiky a filozofie náboženství.⁹

Za vlastního zakladatele religionistiky je považován Friedrich Max Müller (1823 – 1900). Vycházel z mytologických bádání. Podle jeho teorie bohové vznikli ze jmen pro přírodní síly. Náboženství je podle něj schopnost lidské mysli vnímat nekonečno skrze přírodu mimo smysly a rozum. Byl první, kdo jasně a zřetelně prohlašoval religionistiku za samostatný vědní obor, jejímž úkolem má být průzkum toho, co je náboženství a jaký má základ v lidské duši a jakými zákony se řídí ve svém historickém vývoji. Vedle Müllera je za zakladatele religionistiky považován také Cornelis Petrus Tiele (1830 – 1902), který náboženství definuje takto: „Náboženství je soubor jevů, které dosvědčují lidskou víru v nadlidské jsoucno

⁷ Tamtéž, s.26.

⁸ HORYNA,B., PAVLINCOVÁ,H., *Filosofie náboženství*, s. 37.

⁹ Tamtéž, s. 41.

a slouží k tomu, aby s ním člověk vstoupil do vztahu“.¹⁰ Jako třetí zakladatel religionistiky je považován Pierre Daniel Chantepie de la Saussaye (1848 – 1920), který se zabýval náboženstvím zvláště Řeků a Germánů a snažil se systematicky klasifikovat náboženské jevy.¹¹

1.1. Česká religionistika

Za prvního českého filozofa, který se věnoval čistě filozofické reflexi náboženství, bývá považován Augustin Smetana (1814 – 1851). Jeho filozofie je ovlivněna dvěma velkými proudy evropského myšlení: hegelianismu (podle G.W.F.Hegela) a herbartismu (podle J.F.Herbarta), které přenesl do českého prostředí. Ovšem kvůli Smetanově akcentu na tvorbu lidských dějin, někteří jeho interpreti považovali jeho filozofii náboženství jako nevydělenou součást Smetanovy filozofie dějin. To byl důvod, proč za prvního českého filozofa náboženství považovali Gustava Adolfa Lindnera (1828 – 1887). Lindner se stal prvním profesorem filozofie na české univerzitě v Praze a ve svém díle *Církev budoucnosti* (1868), položil filozofickou otázku po původu náboženství a po potřebě náboženskosti. Na tuto otázku odpovídá tím, že potřeba náboženskosti vychází z lidské sociální, intelektuální a mravní omezenosti, kterou církevnictví využívá k tomu, aby člověka učinilo závislým na autoritě. Lindnerova knížka je prvním samostatným dílem českého filozofa o filozofii náboženství.¹²

Z herbartismu vyšel také jeden z průkopníků české filozofie náboženství, František Čupr (1821 – 1882). Základní postoj, ze kterého Čupr vycházel, předpokládal, že náboženství je lidským dílem, výtvozem lidských kultur, což znamená, že se náboženství vyvíjí v závislosti na změnách v kultuře. Člověk mění náboženství tak, aby vyhovovalo jeho potřebám. Hlavní zdroj vzniku náboženství viděl Čupr v afektivitě, konkrétně ve strachu

¹⁰ HELLER,J., MRÁZEK,M., *Nástin religionistiky*, s.58.

¹¹ Tamtéž, s.58-59.

¹² HORYNA,B., PAVLINCOVÁ,H., *Filozofie náboženství*, s. 186.

člověka. Ve strachu z vědomí lidské konečnosti. A protože tento pocit provází lidský rod věčně, je věčné i náboženství.¹³

Zakladatelem religionistiky jako samostatného oboru na pražské filozofické fakultě byl původně indolog Otakar Pertold (1884 – 1965). Uvedl v našem prostředí religionistiku na akademickou půdu v podobě srovnávací vědy náboženské. Religionistika v Pertoldově pojetí je nezávislá na teologii, což dává možnost nahlédnout na náboženství z nových zorných úhlů. Jako deskriptivní nauka chce takto pojatá religionistika zůstat u popisu, případně doplnit komparaci. Nechce se pouštět do interpretací a spekulací. Je jí vlastní redukovat náboženskou zkušenost na jiné prožitky nebo též vysvětlovat ji ryze sociologicky.¹⁴

Od 90. let 19. století se náboženstvím a filozofií náboženství začali soustavně zabývat další filozofové, např.: T. G. Masaryk, F. Krejčí nebo M. Tyrš. Předložili řadu pohledů, jak filozoficky uchopit náboženství a náboženskost.¹⁵

V prvních desetiletích 20. století se začala obracet pozornost na teoretické a metodologické otázky filozofie náboženství. Variantami pochopení filozofie náboženství a jejího předmětu se staly tři základní přístupy: teologický, filozofický a religionistický.¹⁶

1.2. Česká religionistika v letech 1948 – 1989

Doba mezi oběma světovými válkami, byla obdobím, kdy v dějinách české filozofie náboženství mluvíme o jistém rozkvětu této disciplíny, o střetávání různých stanovisek, o polemikách, koncepcích, nástinech řešení a východisek.¹⁷ Bohužel v období po druhé světové válce, po příchodu režimu v letech 1948 – 1989, religionistika jako uznávaný badatelský a studijní obor vymizela. Oboru bylo

¹³ Tamtéž, s.186-187.

¹⁴ ŠTAMPACH,I., *Přehled religionistiky*, s.18.

¹⁵ HORYNA,B., PAVLINCOVÁ,H., *Filozofie náboženství*, s. 187.

¹⁶ Tamtéž, s. 187-188.

¹⁷ Tamtéž, s. 223.

administrativně určeno, k jakým závěrům smí dospět a v této době dostal název podle jediné dovolené filozofické hypotézy, vědecký ateismus. Jeho výstupy byly používány pro protináboženské cíle režimu. Tímto bádáním se zabýval brněnský Ústav vědeckého ateismu, který se po změně režimu transformoval v dnešní Ústav religionistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.¹⁸

1.3. Charakter současné religionistiky

Religionistika od začátků své akademické existence určila jako svůj předmět náboženství a jako metodu deskripce a komparaci náboženských jevů. Ovšem určité potíže jsou s tím, co vše je náboženství a jak jednoznačné jsou hranice religionistického zájmu. Toto určení je stávajícím úkolem současné filozofie náboženství. Metodami religionistiky zůstávají deskripce a komparace, tedy metoda popisná a metoda srovnávací, které ovšem musí odhlédnout od dějinných procesů a všimnout si spíše struktury než dynamiky jevů.¹⁹

2. František Ladislav Čelakovský - život a tvorba

František Ladislav Čelakovský se narodil 7. března 1799 ve Strakoniciích a zemřel 5. srpna 1852 v Praze. Jeho otcem byl Vojtěch Čelakovský, který byl povoláním tesař. O výchovu se starala jeho matka Anna. Idylický venkovský život a krásná okolní příroda jej plnily poetickými dojmy, které se později projeví i v jeho díle.

V letech 1812 až 1816 studoval na gymnáziu v Českých Budějovicích, kde se seznámil s Josefem Krasoslavem Chmelenským a Josefem Vlastimilem Kamarýtem. Začal se zajímat o poezii a usilovně studovat literaturu. Pro slabý prospěch přestoupil na školu v Písku, kde ho silně ovlivnil národně uvědomělý a vzdělaný profesor Alois Uhle, který jej přesvědčil o kráse české řeči a probudil v něm vlastenectví.²⁰ To bylo

¹⁸ ŠTAMPACH, I., *Přehled religionistiky*, s.18-19.

¹⁹ Tamtéž, s.20.

²⁰ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s. 23.

ještě umocněno působením strakonického vlastence Jana Vlatislava Plánka, který Čelakovskému zpřístupnil svou knihovnu plnou starých a obrozeneckých knih. Dalším prvkem, ovlivňující Čelakovského vlastenectví byla filozofická studia v Praze v letech 1817 a 1818.²¹

V roce 1818 se opět dostává na studia do Českých Budějovic. Ze studia byl ale vyloučen, protože si nedovoleně obstarával staročeské knihy. Knihy získával od sluhy kanovníka Keitha, který měl bohatou sbírku ve své knihovně. Ten svého sluhy jednou při odnášení knihy přistihl a Čelakovský byl posléze vyšetřován. Čelakovský se však vždy více než studiem školních textů, zabýval četbou slovanské literatury a německého romantického a klasického básnictví. Po vyloučení začne cestovat po venkově a sbírat lidové písně a přísloví. Následně pokračoval ve studiu v Linci, kde se začal učit rusky a slovinsky a získal zde rovněž základy srbštiny a polštiny. Během studia také pronikl k jihoslovanské národní poezii. V Linci poznal Mudr. Klicperu, který se stal jeho mecenášem a Čelakovskému pomohl poznat ruskou literaturu. Studium v Linci také nedokončil, lákala jej totiž opětovně Praha, kam také nakonec v roce 1820 odešel.²²

V roce 1820 se Čelakovský toužil odebrat do Ruska „jež se mu jako slovanský stát, rozlehlý a mocný, zdálo opravdovým eldorádem“.²³ Nakonec této svojí touhy nedosáhl, a proto se zřekl původního plánu své rodiny stát se knězem a přijal v roce 1822 místo vychovatele u Maxmiliána Ledvinky, rytíře z Adlerfelsu, kde působil až do roku 1829. Toto místo mu na pokyn Jungmanna obstarali bratři Preslové.²⁴

Ve svém zaměstnání ovšem nebyl příliš spokojen, protože mu zabíralo velké množství času, který chtěl věnovat literatuře. Také si chtěl dokončit filozofii a pomýšlel na středoškolskou profesuru a neodmítal ani studium bohosloví. Počátkem

²¹ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s. 342-343.

²² ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s. 25-26.

²³ NOVOTNÝ M., *F. L. Čelakovský – básník Vlatavy*, s. 16.

²⁴ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s. 40.

roku 1822 si podal žádost na opravení třídy – logiky, ale dostalo se mu zamítavé odpovědi.²⁵

I přes omezený čas, zkrácený o výchovatelské povinnosti, věnoval se studiu jiných slovanských jazyků a díky velkému jazykovému nadání, ovládal ruštinu, polštinu, slovinštinu, srbštinu, chorvátštinu, litevštinu, lotyštinu, němčinu a dále četl anglicky, francouzsky, italsky a maďarsky.²⁶

Ve dvacátých letech patřil Čelakovský k nejvýznamnějším pěstitelům slovanské vzájemnosti a usiloval o všeslovanskou chrestomatii a Polabský slovník. Stal se členem Jungmannovy skupiny obrozenců, kterou dnes nazýváme *Jungmannovou básnickou a vědeckou školou*, kam patřili například František Palacký nebo Jan Evangelista Purkyně. Udržoval blízké styky s ostatními slovanskými filology, především s Václavem Hankou, který mu byl zpočátku přátelsky nakloněn. Vědecký základ ke svým studiím dostal od Josefa Dobrovského, který Čelakovskému vydal vysvědčení, že se zabýval slovanskou filologií a prokázal dostatečné znalosti polštiny a ruštiny.²⁷

Jungmannovi pomáhal při korektuře *Historie literatury české* a přijal jeho názory. Vnímá nadprávi německého živlu a zastával vyhrocený nacionalismus a patrný odpor k Němcům.²⁸ Čelakovského vlastenectví bylo zjevné i v momentě, kdy se rozhodl pro manželství s Antoníí Reissovou. Napsal jí roku 1844 v dopise, čím je mu náboženství, a že by si: „nemohl zvolit za ženu jinověřkyni a ovšem ani příslušnici jiného národa.“²⁹ Tím dává najevo i své silné náboženské cítění a lásku k české zemi. Antonie Reissová byla Čelakovského druhou ženou. Jeho první ženou, byla Marie Čelakovská, rozená Ventová. Pro tu napsal sbírku básní *Pomněnky Vatavské*, které později rozšířil do díla *Růže stolistá*.

²⁵ Tamtéž, s. 40-41.

²⁶ Tamtéž, s. 42.

²⁷ Tamtéž, s. 42.

²⁸ Tamtéž, s. 44.

²⁹ Tamtéž, s. 44.

V roce 1830 dostal nabídku založit a řídit slovanskou knihovnu v Rusku. Tuto nabídku byl ochoten přijmout, ale František Palacký mu zařídil penzi u knížete Rudolfa Kinského a proto zůstal v českých zemích. Od roku 1834 byl redaktorem Pražských novin a jejich přílohy, kterou přejmenoval na Českou včelu. Za Čelakovského působení úroveň Pražských novin zřetelně stoupla. Čelakovský totiž četl noviny z Anglie a Francie a díky tomu Pražské noviny otiskovaly zprávy ze světa o 10 - 14 dní dříve, než by se dostaly do Prahy přes Vídeň.³⁰ Do České včely, se snažil uvést i jiný svět než německý a seznamoval čtenáře s jinou světovou literaturou, kterou sám překládal. V pozici redaktora byl nucen koncem roku 1835 nedobrovolně skončit, protože po napadení Polska Ruskem (1835), se mu stal osudným jeho sarkastický komentář k tomuto konfliktu. Výtisk s tímto komentářem totiž zaslal Václav Hanka do Vídně ruskému velvyslanci a Čelakovský byl poté na vyslancův tlak za urážku cara suspendován z místa redaktora a také z místa suplujícího profesora české řeči na univerzitě. Tato situace byla pro velkého rusofila Čelakovského tvrdou ranou a uvrhla ho do velké bídy. V lednu 1836 totiž zemřel kníže Kinský a tím skončila i pro Čelakovského určená penze.³¹

Po více než dva roky se Čelakovský potýkal s velkým hmotným nedostatkem, než se roku 1838, stal knihovníkem rodiny Kinských. Poté, se v roce 1841 stal profesorem Slované literatury na univerzitě ve Vratislavi, kde zůstal do roku 1848. V téže roce získal stejné místo na pražské univerzitě. Na této pozici setrval až do své smrti 5. srpna 1852.

Básnická tvorba Čelakovského má dva kořeny. Jeden je pečlivé studium klasické a romantické světové poezie a druhý je důvěrné zabývání se lidovou slovanskou písní, především českou. Čelakovského básnické nadání potřebovalo k tvorbě spíše literární popud, protože tvořil spíše z rozumové a estetické úvahy, než z vášnivého citu.³²

³⁰ Tamtéž, s.274.

³¹ Tamtéž, s.278-279.

³² NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s. 343

První vydání svých básní, uskutečnil Čelakovský v roce 1822. Sbírkou *Smíšené básně* věnoval svému příteli Kamarýtovi. Je v nich patrný vliv ruských básníků. V roce 1830 vychází druhé vydání *Smíšených básní* v rozšířené úpravě. V počátcích své tvorby také Čelakovský postupně vydal tři díly *Slovanských národních písní*, a to v letech 1822, 1825 a 1827. Tyto obsahovaly na základě vlastního sbírání i podle jiných snůšek slovanských, české a slovenské písně a dále v překladech písně lužické, ruské, maloruské a srbské.

Dalším literárním dílem, který chtěl Čelakovský zpracovat, byl soubor lidových písní. Lidové písně nazýval Čelakovský podle Herdera „hlasy národů“ a jejich napodobování pak nazývá „ohlasy“ neboli ozvěny. Ohlasy nejsou pouze překlady nebo parafráze cizích děl, ale jde o samostatná díla, která předpokládají plné proniknutí a bezvýhradný srůst s myšlenkovým tvarovým celkem předloh, tedy hlasů, jak je nazýval Čelakovský.³³

Roku 1829 vychází *Ohlasy písní ruských*, kde se již Čelakovský projevuje jako zralý umělec plně si vědomý svých cílů. V díle je vyjádřen obdiv k ruské bohatýrské minulosti i současnosti a snaha přiblížit a vystihnout ruskou národní velikost. Ruský národ považoval za oporu ostatním slovanským národům. Zvláštní popularity dosáhly větší skladby epické, čerpající z ruských *bylin*, *Bohatýr Muromec*, *Čurila Plenkovič*, *Ilja Vožanín* i ukázka slovanské zvířecí báje *Veliký ptačí trh*. Současné události opěvoval Čelakovský básněmi *Veliká panychida* a *Smrt Aleksandra*, ve kterých projevoval lásku k carovi a obdiv k politické mohutnosti Ruska. Ruský ohlas je významným činem v dějinách slovanské vzájemnosti i v dějinách české poezie. Ruský ohlas se stal v budoucnu východiskem prací mnoha literátů, např.: Erbenovým, Bezručovým, Horovým aj.³⁴

Ihned po dokončení *Ohlasů písní ruských* se Čelakovský chystal

³³ NOVOTNÝ, M., *F.L. Čelakovský*, s.247.

³⁴ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.591.

k podobnému dílu na základě české lidové poezie. Dílo *Ohlasy písní českých* vychází však až v roce 1839 s věnováním svým přátelům Kamarýtovi a Chmelskému. Původně měl Čelakovský v plánu vydat ohlasy všech slovanských národů, ale *Ohlas písní českých* mu zabral více času, než předpokládal a také hrozilo, že zůstane nedokončen, kvůli plánované a nakonec však neuskutečněné práci bibliotékaře všeslovanské knihovny v Petrohradě.³⁵

V Ohlasech písní českých nebyl Čelakovský bez předchůdců. Těmi byli např.: Hanka, Polák, Kamarýt aj., ale Ti všichni však lidovou píseň pouze napodobovali. Teprve Čelakovskému patří zásluha, že v duchu písní samostatně tvořil. Čelakovský je prvním českým realistou, který zobrazil v duchu písní řadu mužských i ženských postav českého feudálního venkova, ale také postavy poněmčilé buržoazní Prahy.³⁶

Důvodem, proč Čelakovský napsal nejprve ohlas ruský, před ohlasem českým je ten, že byl vášnivým rusofilem a chtěl demonstrovat svoji lásku k vítězícím ruským vojskům nad Turky a také viděl naději pro celé Slovanstvo a jeho vlastní identitu. Mimo tyto politické důvody, měl Čelakovský ještě důvody umělecké, proč tvořil jako první *ruské ohlasy*. Vytvořit „*ohlasy*“ českých písní bylo mnohem obtížnější.³⁷

Ohlasová poezie je Čelakovského jedním z nejvýznamnějších tvůrčích počínů. Postihl v ní specifčnosti Čechů a Rusů a odlišnost jejich poezie. U východních Slovanů (*Ohlas písní ruských*, 1829) je hlavní sklon k historické epice, u západních Slovanů (*Ohlas písní českých*, 1839) převládají sklony lyrické, zejména milostné, satirické nebo lyricko-epické.

Čelakovského tvořivost byla vidět v každém jeho díle. I když by se mohlo zdát, že jeho *ohlasy* jsou převzaté a pouze přepsané básně a písně z ruské

³⁵ Tamtéž, s. 292-294.

³⁶ Tamtéž, s. 591-592.

³⁷ Tamtéž, s. 163-164.

či české lidové slovesnosti, tak opak je pravdou. Čelakovský se sice nechal inspirovat ze strany samotného tématu, ale zpracování bylo čistě jeho tvůrčím počinem. Svůj literární talent tak ve svých dílech, plně rozvinul.

Čelakovského umění je v počátcích nové české poezie jedinečné. Jako znalec lidové poezie, bylo jeho dílo do nejmenších podrobností propitvané, z čeho ten či onen národ formuje svou píseň. Tu pak po svém přetvořil na dílo, které je ohlasem, ale zároveň dílem naprosto původním a jedinečným. Jako ocenění jeho práce, byl Čelakovský při příležitosti stého výročí narození, v časopise Lumír, označen F. X. Šaldou přívěskem: *Náš nejstarší umělec*³⁸

Za vrcholné dílo své tvorby Čelakovský považuje sbírku *Růže stolistá* (1840), která obsahuje sto básní o lásce a moudrosti. V těchto písních, které jsou přidáné k prvotním *Pomněnkám Vatauským*, jsou patrné ohlasy milostných romancí. *Pomněnky Vatauské* (1831), byly cyklus básní, které Čelakovský napsal jako reakci na zamilování se do Marie Ventové, kterou si později vzal za manželku.

V roce 1851 vydal *Moudrosloví národu slovanského ve příslovích*. V tomto díle Čelakovský shrnul svou sbírku lidových přísloví, které nasbíral společně s písněmi, a ve kterých viděl praktickou filozofii lidu. Většinu přísloví převzal Čelakovský ze starší literatury a z různých sbírek. Počet přísloví sebraných ze života je nepoměrně menší. Samotná kniha má mnoho přísloví od zahraničních literátů, kteří je Čelakovskému zaslali. Protože však nerozlišoval, zda je přísloví převzaté ze starší literatury nebo nově zapsané, tak ani neuvádí své spolupracovníky. Spousta přísloví, původem ze zahraničí, u nás díky Čelakovskému zdomácněla. Kniha obsahuje dvě části, kde v první jsou do sedmnácti kapitol podle kategorií rozdělena přísloví, a v druhé jsou v deseti kategoriích česká pořekadla.

³⁸ NOVOTNÝ M., *F. L. Čelakovský – básník Vataavy*, s. 25.

Čelakovský byl dobrý kritik, měl sklon ke vtipkování a ironii. Vnímal, že cokoliv je napsáno česky, tak je přijímáno s nadšením nehledě na kvalitu díla a proto trpí česká literatura nedostatkem kritiky. V jednom z dopisů Kamarýtovi, se kterým udržoval čilou korespondenci, líčí poměry v české literatuře takto: „ Asi čtvrt léta pozoruji, že se naše literatura opadá; všechno stojí v prodaji i ve vydávání, také dávno již nic valného nevyšlo. Až smutno zde v Praze, kdy člověk všecko vlastním okem vidí a uchem slyší.“³⁹ Proto se rozhodl napsat literární satiru pod pseudonymem Marcián Hromotluk Kanárovic. Sepsal satiru, *Literatura Krkonošská* (1824), kde kritizoval Šebastiána Hněvkovského nebo Františka Bohumíra Štěpničku, a poté ještě *Patrné dopisy nepatrných osob* (1830). Čelakovský, jako náruživý botanik, užíval různých přírodních jevů pro satirické šlehnutí nebo pro rozvinutí nápadu a zachycení dojmu.⁴⁰

Důležitým přínosem Čelakovského je i jeho překladatelská činnost. Z překladů vynikají: *Listové z dávnověkosti* (1823) od Johanna Gottfrieda Herdera, *Márinka* (1827) od J.W. Goetheho a *Panna Jezerní* (1828) od Waltera Scotta.⁴¹ V roce 1828 přijal nabídku konzistoře, aby překládal latinsky psaný náboženský spis Aurelia Augustina *O městě božím kněh dvamectíma* (překládal v letech 1829-1833) od sv. Augustina, kde je vidět hluboká náboženskost Čelakovského.⁴²

Bohatým zdrojem o životě Čelakovského, jeho činnosti, povahy a poznání života je jeho skvělá korespondence s přáteli, vydaná roku 1865 a 1869 jako *Sebrané listy*. Významná je především korespondence s jeho přáteli Kamarýtem, Pánkem a s vlastencem Karlem Aloisem Vinařickým.⁴³

³⁹ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, str. 46. Kamarýtovi v listě z června 1823 (ČK I, s. 181).

⁴⁰ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s.346.

⁴¹ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.135-138.

⁴² Tamtéž, s.272.

⁴³ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s.347.

2.1. Vlivy na Čelakovského tvorbu

Čelakovského tvorba byla ovlivněna studiem mnoha textů, které od raného věku pravidelně četl. Z hlediska nauky o náboženství bylo pro Čelakovského velkým přínosem studium děl Tomáše ze Štítného (nar. asi roku 1331), který byl prozaikem na samém prahu české reformace. Štítný byl česky píšícím filozofem, který se zabýval tematikou původu a uspořádání světa, které se shodovalo s tehdejší scholastikou. Jeho prvním dílem byly *Řeči besední*. Tento spis má ráz rozhovoru mezi otcem a dětmi: Děti se táží otce po Bohu, andělech, po stvoření člověka, po pádu a napravení jeho, otec jim vše vykládá. Okolo roku 1390 je tento spis přepracován do takové dokonalosti, že je pokládán za přední spis Štítného. Vedle Čelakovského se studiem Štítného zabývalitaké Dobrovský, Jungmann, Palacký či Erben.⁴⁴

Bohatými inspiračními prameny byly Čelakovskému také intenzivní studia lidové poezie. Tu považoval za inspirační pramen. Se sběrem lidových písní započal roku 1819, kdy musel opustit filozofii v Budějovicích. Se sběrem mu pomáhal jeho přítel Kamarýt, který Čelakovského hojně zásoboval. Lidová poezie zahrnuje nejrůznější písně a koledy spojené s náboženskými svátky a zejména lyrické i epické lidové balady.

Významný obrat ve sbírání přináší Čelakovského pobyt v Linci, když získává v rodině MUDr. Františka Klicpery slovanské povědomí a začíná se učit rusky. Popud ke sběru slovanských písní, dostal Čelakovský ze slovanského kruhu v Linci.⁴⁵

V roce 1820 po příchodu do Prahy, kdy se seznámil s Jungmannovou družinou, tak poznal, že Václav Hanka rovněž sbírá lidové písně, které však ještě nevydal a později Čelakovského sbírku o své písně doplnil.⁴⁶ S Hankou měl Čelakovský zpočátku dobrý vztah a stejný umělecký zájem. Ale po kritice Hankova

⁴⁴ Tamtéž, s.50-52.

⁴⁵ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.25.

⁴⁶ Tamtéž, s. 148-150.

překladu Krakoviaků, kterou Hanka těžce nesl, přišla ze strany Hanky nepříjemná pomsta, ovlivňující další Čelakovského životy.

Za další vliv na Čelakovského tvorbu je považováno učení kněze a profesora katechetiky na filozofické fakultě pražské, Bernarda Bolzana (1781 – 1848). Ten se snažil smířit katolictví a rozumovou filozofii a do popředí stavěl praktické křesťanství eudaimonistického rázu, tedy usilující o blaženost a štěstí z mravného a dobrého jednání a humanitní lásky k bližnímu. Právě ze směru jeho myšlení si vysvětlujeme převahu etického a humanitního živelu nad prvkem staticky citovým v náboženské české lyrice v době Čelakovského.⁴⁷

Velkým vlivem na Čelakovského tvorbu a náboženské prvky v ní, mělo jeho zaměstnání na pozici bibliotékaře u rodu Kinských, která započala v dubnu 1838. Tato pozice byla Čelakovského cílem nejen pro kvalitní hmotné zabezpečení, které činilo 400 zlatých ve stříbře, ale především nabízelo možnost proniknout do vzdělaného prostředí s duchovní kulturou, které právě šlechtické knihovny často poskytovaly skrze svoje bohaté literární a umělecké fondy. Výhoda nových poznatků a nového prostředí v blízkosti některých osvěcených zástupců šlechty umožňovala rozšiřovat a obohacovat studijní materiál pro básnickou a vědeckou činnost člověka tak vnímavého k těmto hodnotám, jakým Čelakovský bezesporu byl. Stát se bibliotékařem se Čelakovský snažil již několikrát v minulosti, ale pozici v Národním Muzeu ani místo kustoda při císařské bibliotéce v Olomouci nezískal. Až v roce 1838, po přimluvě Palackého a jeho přítele Chmelenského u kněžny Kinské, se k práci bibliotékaře dostal.⁴⁸

Důležitou částí Čelakovského života, která dokázala ovlivnit jeho tvorbu, je jeho původ a rodiště. Díky vyrůstání na venkově a vnímání skromných poměrů i lidovosti okolí měl k lidové kultuře velmi blízko. Od mládí, toto prostředí silně vnímal, což byl i jeden z důvodů, proč se

⁴⁷ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s.359-360.

⁴⁸ Tamtéž, s.279.

jeho tvorba věnovala lidové slovesnosti a jejím prvkům. Prostředí jeho rodiště ve Strakoncích mělo vliv i na používání prvků z místního nářečí ve svých dílech. V *Českých ohlasech* v Prokopu Holém nalezneme *nakopené* mraky na čele hrdinově. V *Odbytém* se Mariánka z hospody *podvdala* za bednáře. Kde bychom řekli *nikdy*, básník říká *nikdý*. A v jeho dopisech nalézáme slova jako *chlubné plíce*, *odtušení*, *podkrouchaný* či *padou* od slovesa *padnouti*.

3. Podíl Čelakovského na vzniku české vědy o náboženství

3.1. Překadatelská činnost

Čelakovský jako zdatný překladatel se v roce 1828 zavázal k přeložení latinsky psaného spisu Aurelia Augustina *De civitate Dei*, známý jako spis *O Boží obci*, který Čelakovský přeložil pod názvem *O městě Božím kněh dvacetíma*. Tento spis Čelakovský tlumočil v pěti svazcích, které vycházely jako příloha k Časopisu pro katolické duchovenstvo v letech 1829 – 1833.⁴⁹

Ve spise, který obsahuje 22 knih, sv. Augustin ukazuje uspořádání společnosti, které rozděluje na obec Boží a obec pozemskou. Prvních deset knih je kritikou světského uspořádání a zbylé knihy jsou obrazem spravedlivé Boží obce pro pravověrné věřící. Pozemská obec i Boží obec se podle Augustina částečně prolínají a jejich konečné rozdělení nastane až při posledním soudu. Podle Augustina dějiny směřují pouze k jednomu cíli a tím je zrušení času.

Díky Čelakovského překladu knihy *O Boží obci*, se dostalo dílo sv. Augustina do širšího povědomí českého národa a přispělo tak k prohloubení znalostí nejen o Augustinovi samotném, ale také o době, ve které žil a kterou se snažil ve svém díle

⁴⁹ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.272.

popsat a také o tehdejší náboženském pohledu na život na zemi a na jeho pokračování v obci Boží a na Augustinův pohled, kam směřují lidské dějiny.

Mezi překladatelské počiny můžeme řadit také prvky z knihy *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*, které Čelakovský sbíral nejen z českých zemí, ale i ze všech ostatních slovanských národů a další jazyků, například němčiny a překládal je do češtiny. V tomto díle Čelakovský vedle přeložených přísloví ponechal i texty v originále.

Výhodou Čelakovského jako překladatele byla skutečnost, že ovládal všechny slovanské jazyky tak dobře, že se při překladu nemusel obávat nepochopení smyslu tlumočené básně. Ovládal také mrtvé slovanské jazyky, tedy staroslověnštinu a jazyk Polabských Slovanů.⁵⁰

Čelakovský s oblibou měnil názvy překládaných básní v tom smyslu, že nadpis u něho stručně zachycuje podstatu tématu. Naopak nejméně se originálu držel při překladu básní, které souhlasí s jeho uměleckým názorem, kterým jsou „ohlasy“ lidových písní. Častou změnou u Čelakovského překladů je, že našim poměrům vzdálené obrazy a situace vyjadřuje domácími obrazy a situacemi.⁵¹

Při překladech si Čelakovský dobře uvědomoval význam svojí práce, kterou dělal pro obeznámení našeho obecnostva s poezií a prózou slovanských národů. Hodnota jeho překladů ze slovanských literatur je veliká. Nikdo před Čelakovským, nevyvinul takové úsilí při překladech slovanských literatur. Jeho překladatelskou činnost lze pokládat za vynikající dílo a stejně tak „za průkopnický čin na poli uskutečňování myšlenky slovanské vzájemnosti“.⁵²

⁵⁰ Tamtéž, s.561.

⁵¹ Tamtéž, s.562.

⁵² Tamtéž, s.564.

3.2. Čelakovského vliv na okolí

Čelakovský jako příslušník literární školy Jungmannovy, stojí na přechodu od klasicismu k romantice. S klasicisty sdílí kult antiky, universalistický smysl literární, zálibu v krajně objektivní, vážnost k pevným slovesným genrům a kanonickým vzorům. Romantikem byl nejen v pojetí národa a lidu, jazyka a dějin, ale také jeho živým náboženským cítěním, které ho řadilo v blízkost katolické restaurace u nás. Právě jako důsledný, soustavný a praktický vyznavač národní písně jako obrodného básnického principu, dokázal ovlivnit řadu svých druhů, Kamarýta, Vacka, Kamenického či Vinařického, kteří podle hlavního směru svého životního úsilí skládají skupinu katolické reakce, které je důležitou složkou starší romantiky české.⁵³

3.3. Prvky náboženství v Čelakovského díle

Básnickou činnost Čelakovský zahajuje v roce 1822 dílem *Smíšené básně*. Tyto vyšly za Čelakovského života celkem třikrát a pokaždé byly poměrně dost pozměněny. Některé básně přibyly, ale jiné zase byly vypuštěny. Při druhém vydání v roce 1830 *Smíšené básně* obsahují velebnou ódu *Bud' vůle Tvá*, kterou Čelakovský poprvé otiskl v 1. ročníku Časopisu pro katolické duchovenstvo. Pro tento časopis, také přeložil latinský spis Aurelia Augustina *O Boží obci*. V básnické sbírce je to pro religionistiku a její zkoumání přínosný prvek, díky obsahujícím náboženským motivům.

Tato báseň, *Bud' vůle Tvá*, podle korespondence s přítelem Kamarýtem, vznikla někdy v květnu roku 1828. Původně, se báseň jmenovala *Prosba*. Zaslanou v dopise Kamarýtovi, ji doprovází přiznáním, že se jedná o jeho první dílo v nábožném básnictví. Kamarýtem byl za to vyzván, aby ve psaní tohoto druhu literatury nadále pokračoval. Báseň je óda na božskou vznešenost, velikost, milosrdnost a nekonečnost. Skládá se z pěti devítiveršových strof.

⁵³ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s.347-348,

Autor se snaží mohutným vzmachem osvětlit velikost boží, zachycuje vlastnosti Boha v logickém postupu a využívá účinného kontrastu radostných i žalostných chvil v lidském životu. Na konci každé strofy je opakováno „bud' věčně vůle tvá“ a téma je podáváno s řečnickým patosem. Z díla je cítit prožitek praktikujícího křesťana. Čelakovský jako básník spojuje nejrozmanitější podněty a k tomuto dílu se nechal inspirovat v polské poezii žalmy Jana Kochanowského (1530 – 1584), které četl od jara 1826 a jehož jednu báseň dokonce přeložil (Krása děvy).⁵⁴

Třetí vydání *Smišených básní* vyšlo v roce 1847 a Čelakovský je opět významně pozměnil. Některé vynechal, jiné nové přidal. Báseň *Bud' vůle Tvá* zůstala zachována a v knize umístěna jako 31. v pořadí.⁵⁵

Ohlasy písní ruských, začal psát Čelakovský v reakci na ruské úspěšné tažení proti Turkům. Byl velkým rusofilem a cítil spolu se skupinou kolem Jungmanna, že by ruská říše mohla přinést českému národu svobodu a nezávislost na Rakousku.

Ohlasy jsou založeny na ruských bylinách. Byliny jsou ruské epické básně, které nejčastěji popisují hrdinské činy bohatýrů a které zpravidla dobře dopadnou. Byliny vznikaly již v období středověku a nejnovější rozmach ruských bylin je v 19. století.

V Čelakovského dílu jsou zobrazeny typy ruské národní poezie, které se dají rozdělit na Bohatýrské eposy, které vypravují o velkých činech hrdinů dávných dob, kam patří například báseň *Bohatýr Muromec* nebo *Čurila Plenkovič*, dále jsou zde Historické zpěvy, které vypravují události nedávno minulé nebo současné a v *ohlasech* jsou zastoupeny písní *Veliká Panichida*, *Smrt Alexandra* nebo básní *Rusové na Dunaji*. Další skupinou ruské poezie jsou tzv. *starinky*, což jsou písně, v nichž vystupují zvířata. V Čelakovského *Ruských ohlasech* jsou zastoupeny skladbou *Veliký ptačí trh*,

⁵⁴ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.110-111.

⁵⁵ Tamtéž, s.390.

kteřá je popisem hemžení ptáků na velikém trhu, na jehož pozadí jsou schovány tváře lidí a jejich chování.⁵⁶Čtvrtou skupinou, nejpočetnější, kterou nalezneme v *Ruských ohlasech*, jsou Písně. Patří mezi ně *Rozmluva noční*, *Výslech*, *Vyznání* nebo *Dvě slovíčka*. Převládající jsou v Čelakovského dílu písně milostné.

Ruským ohlasem pomáhal Čelakovský vytvářet básnickou řeč tím, že se přiklonil k jazyku ruských písní. Nešlo však jen o rusifikaci jazyka. Čelakovský přebíral výrazy z polštiny a také používal tvary ze staročeštiny. Zároveň *Ohlas písní ruských* uskutečňoval jako básnické dílo myšlenku slovanské vzájemnosti. Seznamoval Čechy s duchovním životem velkého ruského národa, s jeho obyčejí nebo historií. A protože poznání kultury jednoho národa s druhými národy sbližuje, přispěl *Ruský ohlas* znamenitě ke sblížení Čechů s ruským národem. Čelakovský tento cíl svým dílem vědomě sledoval.⁵⁷

Ohlas písní ruských byl ve své době přijat jako velice povedené dílo a Čelakovský za něj získal mnoho uznání od kolegů literátů. Mezi širší vrstvy se dílo dostávalo velice těžko, kvůli tehdejšímu politickému režimu a možnostem koupě Čelakovského knihy. Často je *Ruský ohlas* považován za Čelakovského nejlepší dílo. A to i přes to, že se Čelakovský, ač chtěl, nikdy blíže s ruským národem nesetkal.

V Čelakovského *Ohlasech písní českých*, které jsou vystavěny na lidové poezii, vznikající na náboženských mýtech, pověstech a vyprávěních, najdeme několik náboženských odkazů. Například v básni Prokop Holý, se Čelakovský zabývá tématem husitství a je připomínkou husitských náboženských válek. Balada je o obléhání a dobytí Kamenice pana Sezima vojskem táboritů za vedení Prokopa Holého. Prokop Holý je skladbou, ke které poskytly látku naše dějiny.⁵⁸

⁵⁶ Tamtéž, s.195.

⁵⁷ Tamtéž, s.236-237.

⁵⁸ Tamtéž, s.318-319.

V dalších písničkách je často odkazováno k Bohu, většinou způsobem údivu „...*Bože můj*“ nebo popisování modlitby „...*k Bohu se modlila, žalostně plakala*“ jako je v písni *Sňatek*, která se snaží napodobit jarmareční píseň.⁵⁹

České *Ohlasy* nejsou přímo odkazující k Bohu, ale původ části těchto hlasů lidu lze najít v náboženských textech nebo modlitbách. I přesto, že si texty Čelakovský upravoval podle svého způsobu a dával jim vlastní tvář, základ měly v původní lidové tvorbě.

V letech 1822, 1825 a 1827 vydal Čelakovský *Slovanské národní písně*. Vyvrcholila tím jeho sběratelská činnost a poznávání národní specifičnosti lidových písní a spojené se studiem lidové slovesnosti. Počátky světské lidové písně klademe do 14. století. Za husitství byla světská píseň pronásledována a nahrazována písní duchovní. K rozvoji světské písně tedy dochází až v 15. století, kdy reformace vypěstovala lidovou zpěvnost. Lidová píseň, jak jí zachycují naše klasické sbírky z pera Čelakovského nebo Erbena, je barokního původu. Z propagandy víry vyrůstal za baroka zájem o lid, jeho život, kulturu a jazyk. Později se rozvíjí i barokní slovesné umění.⁶⁰ Myšlenka sbírání písní v 19. století je odvozena ze tří zdrojů. Z domácí tradice, sahající do baroka a pokračující v osvícenství. Dále působením mezislovanských vztahů, které reprezentoval Dobrovský a jeho žák Hanka. A třetím důvodem je myšlenkový zásah Goetheho a Herdera.⁶¹

Podle Čelakovského mají *Slovanské národní písně* význam pro rozvinutí umělé literatury. Svou sbírku rozdělil na dvě knihy. V první jsou písně české, moravské a slovenské a ve druhé jsou obsaženy písně ruské, ukrajinské, srbské, slovinské a jedna lužickosrbská. Stejně jako ve svém pozdějším díle *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*, i zde vedle svých překladů otiskuje Čelakovský originální texty písní.

⁵⁹ ČELAKOVSKÝ, F. L., *Ohlasy písní českých*, s.40.

⁶⁰ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.145.

⁶¹ Tamtéž, s.147.

Slovanské národní písně vydal Čelakovský celkem třikrát, protože se jeho sběratelská sbírka písní neustále rozšiřovala. Čelakovský často své vybrané písně neuváděl tak, jak byly zaznamenány na venkově, ale podroboval je určité cenzuře, někdy i mravnostní. Například v první knize vytvořil cudnější závěr písně „Náš kohoutek zakokrhá“, který později v Erbenově záznamu písně zní: „nebudu se bát/že bych měla spávat/sama jediná“. Jeho úpravy se týkaly i stránky jazykové, kdy pozměňoval slova pro jasnější smysl písně.⁶²

Lidové písně byly pro Čelakovského hlavními projevy národnosti. Zprvu stavěl nejvýše písně ruské a srbské, ale později objevil krásu i v písních českých a všechny slovanské písně začal považovat mezi sebou za rovnocenné. Právě tyto projevy národnosti, mohou sloužit ke studiu obyvatelstva tehdejší doby, jejich zvyků a hodnot, včetně náboženských prvků jejich života.

V dubnu roku 1840 vyšla sbírka básní *Růže stolistá*. Jednalo se o sbírku sta básní, jejichž základem se stalo dřívější Čelakovského dílo *Pomněnky Vatavské*, které napsal po poznání své první ženy Marie Ventové v roce 1830. Prvních 50 básní je o lásce ke své ženě a o jejím vyznávání a mileneckých náladách. Ve druhé části Čelakovský opouští milostnou tematiku a nachází touhu vyjít z nádherného parku lásky do širokého okruhu života a poznat usilovným zkoumáním záhady světa a smysl lidského života.⁶³

V druhé části Čelakovský začíná básněmi přírodně filozofickými, hledá, co je podstatou dění a zjišťuje, že je to hmota a duch. Tím se projevuje Čelakovského dualismus a také jeho noetický optimismus: „svět a jeho záhady se dají poznat“.⁶⁴ Čelakovský se v knize věnuje rozboru hmoty, když říká, že z původního chaosu vyvěřela hmota božským zásahem a rozprostřela se do dvou půlí, na tvrdost a měkkost, které spolu neustále navzájem zápasí.

⁶² Tamtéž, s.156.

⁶³ Tamtéž, s.428.

⁶⁴ Tamtéž, s.429.

Jedna druhou potírají, někdy k sobě přilnou a pronikají se. Dále se dílo zabývá rostlinou a živočišnou říší, které ovlivňuje duch, protože bez zásahu ducha není života.⁶⁵

Od básně s číslem 66 vstupuje na scénu člověk. V něm se oba druhy hmoty spojily nejdokonaleji a vznikla složitá soustava mnohožití. V básních číslo 70 a 71 uzavírá filozofickou část díla. Zamýšlí se v nich nad záhadami vesmíru a hledá možnosti jejich poznání. Nejprve rezignuje na možnost poznání záhad světa. Není nám známo, jak Bůh řídí kolotání života celého vesmíru, ani tajemství jak Bůh stvořil vesmír. Ale člověk nemá rezignovat na vědecké zkoumání, má obrátit svůj pohled na tento svět, který může poznávat svými smysly.⁶⁶

Růže stolistá je velmi rozsáhlé dílo. Její první část je plná milostných textů k Čelakovského první ženě Marii. Jak bylo výše popsáno, navazuje celé dílo na *Pomněnky Vatafské*, věnované Marii, krátce po Čelakovského milostném vzplanutí k ní. Je to, v podstatě historie jejich vzájemné lásky z Čelakovského pohledu. Oproti druhé části na mne tato první působila při četbě příjemněji. Druhá část je věnována spíše filozofickým tématům a člověku a není tak uvolněná, jako část první. Na druhou stranu nebylo nezajímavé sledovat Čelakovského filozofování a zamýšlení se nad životem. A také jak vnímal Čelakovský pozici člověka na světě.

V díle *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*, vydané v roce 1851, které je složeno z přísloví mnoha slovanských i jiných národů, se nachází část přísloví, která jsou věnována Bohu a náboženství. Čelakovský velkou část českých přísloví čerpal z bible, Dalimilovy kroniky či z díla Smila Flašky z Pardubic⁶⁷, Matěje Červenky a také ze sbírky nejmenovaného autora ze 16. století.⁶⁸ Stejně jako v celé knize, i přísloví s náboženskou tematikou jsou složena z přísloví různých národů. Čelakovský je v knize napsal v češtině

⁶⁵ Tamtéž, s.430.

⁶⁶ Tamtéž, s.431.

⁶⁷ Smil Flaška z Pardubic, asi 1350-1403, český básník, alegorie o správné vládě *Nová rada*, nejvyšší zemský písař, člen panské jednoty. Podle *Malá ilustrovaná encyklopedie*, 1. vyd., Levné knihy Kma s.r.o., 2006

⁶⁸ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.569

a zároveň u nich ponechal i jejich originální znění v původním jazyce, ze kterého čerpal. Přísloví se dotýkají Boha a jeho božských vlastností a také toho, že Bůh stojí nad člověkem, což je vidět v polském a chorvatském přísloví, kde zároveň lze vidět, že stejné či podobné přísloví vyznívá ve více zemích naprosto shodně:

„Bůh rozum lidský převyšuje. Polsky:

Bóg rozum Lud'ki przechodzi. Pročež:

Vše s Bohem a rozumem. Chorvatsky:

Vse s Bogom i razlogom“⁶⁹

Čelakovského sbírka neobsahovala jen slovanská přísloví, ale čerpal také například z němčiny:

„Gab Gott s'Hasel, Git er auch s'Grasel v překladu:

Dal Pán Bůh kravičku, dá také travičku. Jinak:

Jen když Bůh zachová krávu, najdeme pro ni i trávu.“⁷⁰

U tohoto přísloví ještě Čelakovský doplňuje, že naše přísloví má zdravější smysl.

Velká část přísloví se shodují v jednom poznatku a to, že Boží vůle je daná a člověk proti ní nic nezmůže. Je zde vidět, že Bůh je chápán vždy jako všemohoucí bytost, která je nad člověkem a toto chápání je nezávislé na zemi, kde lidé žijí nebo v jaké jsou společenské vrstvě. Zde je ukázka různých přísloví z různých zemí, týkající se Boží moci:

„Proti Bohu nic nemohu.“ – české

„Nadarmo se člověk chrání, pakli ho Bůh neochrání.“ – slovinské

„Vše se děje po vůli boží.“ – polské

⁶⁹ ČELAKOVSKÝ, F.L., *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*, s.9.

⁷⁰ Tamtéž, s.10.

„Vše ve světě se vede ne naším rozumem, ale božím soudem.“

– ruské

„Ne jak ty volíš, ale jak Bůh velí.“ – ruské⁷¹

Do tematiky náboženské lze také počítat přísloví, která se týkají d'ábla, případně čerta. Patří mezi ně například známá česká pořekadla:

„Čert nikdy nespí“,

„Čert má mnoho cukru, a proto i hřích činí sladkým“

či „Kde d'ábel více nemůže, aspoň zasmradí“

nebo ruské přísloví:

„D'ábel i horami klátí a lidmi jako chvojím

třese“.⁷²

Vedle přísloví týkající se Boha a d'ábla zařadil Čelakovský také přísloví vztahující se k ctnosti a hřichu. V každé z těchto dvou částí je mnoho výstižných přísloví, u jednoho týkající se ctnosti je i Čelakovského doplnění:

„Co přichází bez těžkosti, už to nemůž býti ctností.“

Toto Čelakovský vykládá takto: „Kde není protivníka, tu není boje, aniž vítězství. Časem člověka nepravosti samy otravují, a ne on nepravosti; i nepřestává proto činiti zlé, že zlobu nenávidí, ale že k činění už síly nestačují.“⁷³ Vysvětluje tím, že pokud se člověk nesnaží sám být ctnostným, ale nepravosti přestane dělat pouze z únavy celého procesu podvádění, tak se nejedná o ctnostný čin.

U části přísloví, týkající se hřichu, je ve spoustě přísloví vidět, že hřích je nedílnou součástí života a člověk se mu těžko vyhne. Tato přísloví to velice jasně ilustrují:

⁷¹ Tamtéž, s.18-19.

⁷² Tamtéž, s.31-32.

⁷³ Tamtéž, s.32.

„Hříchové po lidech jako dým po hlavni se vlekou a táhnou.“,
„Dlouhý život, mnoho hříchův.“,
„K cizím hříchům ostrovidové oči máme,
ale na své jako krtkové pohlídáme.“

Ale to, že hřích není přímou cestou do pekla, uvádějí další přísloví, která dávají člověku šanci se polepšit:

„I svatí jsou hřešili, jenže se odhřešili“,
„Lépe se krátce stydět, než dlouho želeť“,
„Dost se napravil, kdo upřímně lituje“.⁷⁴

Čelakovského dílo *Mudrosloví národa slovanského ve příslovích*, díky obrovskému záběru lidových přísloví a pořekadel dává velký prostor pro nalezení náboženských prvků potřebných pro rozvíjení české vědy o náboženství. Čelakovský, žijící v době Rakousko-uherského mocnářství, měl velkou možnost přijít do styku s lidmi z jiných kulturních prostředí a díky svojí skvělé jazykové vybavenosti, se tomu tak nejen dělo, ale měl s lidmi z jiných zemí i čilou korespondenci, což se potvrdilo právě v tomto díle plném přísloví, z nich většinovou část cizojazyčných získal od literátů, kteří se příslovími zabývali ve své mateřtině. V práci jsou pro ilustraci ukázány také verše v originálním jazyce, ve kterém je Čelakovský získal. Na jejich příkladu je vidět, jak si jsou slovanské jazyky blízké a mají mnoho slovních prvků velice podobných.

Výše popsaná přísloví, ale nejsou jedinými prvky v knize, které mají blízko k náboženské tématice. Přísloví jsou rozdělena do sedmnácti skupin, kdy každá skupina obsahuje přísloví k nějaké tématice. První byla již uvedená tematika týkající se Boha, náboženství, d'ábla, ctnosti či hřichu. Další se dotýkají vlastností, které jsou spojeny s každodenním lidským životem,

⁷⁴ Tamtéž, s.35-38.

ale také jsou mnohdy v příslovích odkazy k Bohu. Takové jsou například v části, týkající se darů:

„Pán Bůh dal ruce, abys bral“ – polsky:
„Bóg dal rece, zeby brac“,⁷⁵

také v jednom přísloví z ruštiny:

„Bůh žehnej tomu, kdo krmí a pije,
a dvojnásob tomu, kdo dobrodiní pomní“,⁷⁶

nebo české přísloví z části o opilství a obžerství:

„Opilému člověku se i Pán Bůh z cesty vyhne“. ⁷⁷

Lze tedy vidět, že lidová slovesnost zobrazená v díle *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích* je plná odkazů týkající se náboženství. Je to samozřejmě dáno tehdejší vysokou mírou věřících ve všech zemích, odkud Čelakovský prameny pro svoji knihu sbíral. Dalším důvodem velkého množství náboženských prvků je původ mnoha přísloví z motivů spojených s vírou.

Samotné sbírání podkladů pro soubor přísloví nebylo pro Čelakovského jednoduché. Písni a povídek se totiž dá u lidí doptat, ale s příslovími je to poněkud jinak. U nich se totiž na ně nelze příliš doptat, ale je nutno s lidmi hovořit a znamenávat vyřčená přísloví, kterými reagují na vzniklé situace. Přísloví totiž nežijí v podání jako izolované samostatné jevy, ale spíše v kontextu nejrůznějších žánrů ústní slovesnosti. Proto je velká část přísloví v Čelakovského práci sebrána studiem literatury a pouze malá část přísloví je získána přímo od obyvatel při vzájemných rozhovorech a při jejich reakcích na různé situace.⁷⁸

⁷⁵ Tamtéž, s.63.

⁷⁶ Tamtéž, s.65.

⁷⁷ Tamtéž, s.172.

⁷⁸ Tamtéž, s.913.

Z přísloví mnoha různých zemí lze tak díky Čelakovskému získat obrázek o vztahu a přístupu jednotlivých národů k Bohu, ale nejen k němu, ale i k mnoha jiným i běžným věcem lidského života, které jsou často spojené s náboženskými svátky.

Celé dílo *Mudrosloví národu slovanského ve příslovích*, v mých očích zaslouží obdiv. Zaujal mě velký rozsah tohoto díla. Také použité množství jazyků, ze kterých Čelakovský čerpal je ohromující. Stejně tak u cizích přísloví, kde je vedle češtiny použitý i text v originálu, na kterém je vidět, jak si jsou slovanské jazyky příbuzné. Z tohoto pohledu už tolik nepřekvapí, že se dokázal Čelakovský dohovorit v tolika slovanských jazycích. I tak je jeho jazyková vybavenost obdivuhodná.

4. Závěr

František Ladislav Čelakovský je fenoménem české literární tvorby. Je to spisovatel tvořící v první polovině 19. století, je představitelem druhé vlny českého národního obrození, byl bohemistou a slavistou, tvořil překlady a také psal kritickou satiru. Zabýval se sběrem a studiem slovanského folkloru, který poté vydával ve svých dílech. Nejvýznamnějším dílem, kde tyto prvky zobrazil, je jeho ohlasová poezie, kterou vydal ve dvou dílech, jednou jako *Ohlasy ruské* a jednou jako *Ohlasy české*. Dokázal v nich postihnout typické rysy ruské i české lidové tvorby. Měl k tomu předpoklady, protože Čelakovský prožil dětství v jihočeských Strakoncích, kde už jako malý hoch poznával život v lidovém prostředí – sousedy, drobné řemeslníky, zemědělce z okolních vesnic a chalupníky a dychtivě vnímal jejich řeč, smysl pro vtip a lapidární moudrost a zároveň vnímal rozdělení společnosti na poddané a vrchnost. V dospělosti poté získal mnoho materiálů ke svým dílům díky cestám po venkově a sběru lidových písní a

moudrostí.

Od dětství cítil odpor k německému jazyku, který byl nucen se na základní škole učit, a o to větší byla jeho snaha, podporovat český jazyk. Snažil se o zdomácnění slovanské poezie a o obnovu české literatury a také se zasadil o její zvelebení. Důkazem, že jeho snaha byla úspěšná, je zlidovění mnoha jeho písní.

Čelakovský jako autor byl svým dílem inspirující i pro své následovníky. Příkladem je inspirace Karla Jaromíra Erbena Čelakovského básní *Vodník ze Smíšených básní*. Erben ovšem své verzi *Vodníka*, který je součástí jeho díla *Kytice*, dal mravní motivaci, zlidštění a dramatický spád.⁷⁹ Inspiroval také svou snahou o obnovení české literatury, což zohlednil profesor slovanských dějin Jan Máchal ve svém díle *Snahy F. L. Čelakovského o obnovu české literatury* (vydáno roku 1899) nebo František Bílý, který kriticky rozebral *Ohlas písní českých* a vydal Čelakovského *Růži stolistou* a zveřejnil jeho korespondenci.

Pokračovatelem Čelakovského se směrem k národní písni cítil i Josef Václav Sládek, který vytvářel ve své tvorbě i ohlasové popěvky a vydal je ve sbírkách *Starosvětské písničky a jiné písně* (1891), *Směska* (1892) a cyklus *Písní smutečních* (1907).⁸⁰

První část bakalářské práce se věnovala popisu, co přesně je religionistika za obor, že jde o vědu, která se snaží o neutrální popis náboženství, o obor, který odhlíží od prezentace, jak se vidí náboženství sama a to činí ve spolupráci s dalšími vědními obory. Dále byla uvedena problematika filozofie náboženství, a jakým způsobem religionistiku ovlivňuje a podporuje v jejím bádání. A bylo doloženo, že filozofie náboženství dospěla k důležitému závěru, díky němuž si moderní člověk dokázal uvědomit, že náboženství

⁷⁹ ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.75

⁸⁰ NOVÁK, A., NOVÁK, J. V., *Přehledné dějiny literatury české*, s.680

i filozofie jsou ve všech svých nejrůznějších podobách lidskými výtvy.⁸¹

Poté následovala část o české religionistice a jejích významných představitelích, mezi které patří Augustin Smetana, Gustava Adolf Lindner a Otakar Pertold. V letech 1948 – 1989 byla religionistika v Československu silně potlačována, případně pouze zneužívána pro potřeby režimu, proto její badatelská činnost byla silně utlumena a znovu nabrala dech až po roce 1989.

Ve druhé části bakalářské práce je část o životě a díle Františka Ladislava Čelakovského. Ta je zde pro seznámení s jeho osobou nejen z hlediska jeho díla, ale i pro získání informací o vlivech na jeho život, ze kterých čerpal motivy pro svou práci.

Po představení Čelakovského je v práci snaha ukázat prvky v jeho díle, které mají vliv na vznik české vědy o náboženství. Jeho vliv je nepochybný. Čelakovský dokázal za svůj život ve svém díle nasbírat obrovské množství poznatků o životě lidí na venkově i ve městě, na kterých lze doložit jejich náboženskost, jejich náboženské zvyky a potřeby. Jeho tvorba je založena na lidové poezii, která zahrnuje nejrůznější koledy a písně, které jsou spojené s náboženskými svátky.

V básni *Bud' vůle Tvá* ze sbírky *Smišené básně* se Čelakovský ukazuje jako praktikující křesťan, který se snaží osvětlit Boží velikost a zachytit vlastnosti Boha.

Ohlasová poezie je Čelakovského zřejmě nejznámějším dílem. V *ruských ohlasech* dává na odív svou lásku k ruskému národu, který považuje za oporu všem slovanským národům. V českých ohlasech dává prostor lyrice: „České ohlasy osvobodily českou poezii od konvenčních a neživých tvarů lyriky, psaných podle módních a namnoze v cizině už minulosti patřících vzorů; upozornily

⁸¹ HORYNA, B., PAVLINCŮVÁ, H., *Filosofie náboženství*, s. 41.

na svěží a jadrné hodnoty českých písní“⁸²

Ve sbírce básní *Růže stolistá* se Čelakovský zamýšlí nad stvořením světa, nekonečností vesmíru a nad Božími možnostmi, kterými dokázal stvořit celý vesmír. Uzavírá své myšlenky o Bohu tím, že považuje člověka za bytost, která nedokáže poznat tajemství vzniku vesmíru, ale nic mu nebrání v poznávání pozemských záhad a nahlížení tak, jak se jeví lidským smyslům.

Čelakovského dílo *Mudroslovní národu slovanského ve příslovích*, je dílem obsahující ohromné množství přísloví a pořekadel všech slovanských národů i národů neslovanských. V příslovích je uložena moudrost lidu, ovlivněná jejich zkušenostmi a vírou a tím slouží religionistice jako bohatý zdroj pro studium. V části práce věnované tomuto dílu je několik ukázek z lidových přísloví, kde je zobrazena náboženská tematika.

Čelakovského přínos do počátků české vědy o náboženství je především v jeho literárním přiblížení lidové poezie a folkloru, ze kterého lze čerpat mnoho podnětů pro studium náboženství. V této práci je ukázáno, že se Čelakovský ve svých dílech náboženskou tematikou přímo nezabývá. Ovšem jeho práce s lidovou slovesností nás přivádí k základním prvkům a náboženským motivům, které se v pozadí lidových písní a básní nacházejí. A z kterých tyto písně a básně vycházejí.

Významnou částí Čelakovského odkazu je i jeho překladatelská činnost. Zejména jeho přeložení díla Aurelia Augustina *O boží obci* v roce 1828, pro tehdejší Časopis pro katolické duchovenstvo, je významným přiblížením středověké náboženské literatury českému prostředí.

Inspirujícím překladem pro Čelakovského následovníky je i překlad díla anglického literáta Waltera Scotta „*Paní jezerní*“ vycházející na podzim

⁸² ZÁVODSKÝ, A., *František Ladislav Čelakovský*, s.373.

v roce 1828. Walter Scott byl pro Čelakovského inspirující jako skotský sběratel lidové slovesnosti a sám Čelakovský tímto překladem připravoval cestu k povídkám V. Kl. Klicpery a historickým prózám K. H. Máchy.⁸³

Tato bakalářská práce o Františku Ladislavovi Čelakovském pro mě byla opravdu velkým přínosem. Díky této práci jsem získal komplexní přehled o tomto výjimečném literátovi. Velmi mne zaujala obsáhlost díla, které Čelakovský za svůj život vytvořil. I přes jeho časté existenční potíže, které během života zažíval. Zároveň je obdivuhodné jeho jazykové nadání. V několika jazycích se domluvil a dokázal číst i mnohou zahraniční literaturu. Z tohoto pohledu byla pro mě velice zajímavá četba díla *Mudrosloví národa slovanského ve příslovích*. Bylo zábavné a poučné seznamovat se s příslovími, která se používala v době Čelakovského života. Zároveň jsem sledoval, která přísloví jsou používána dodnes a jak byla a jsou výstižná v každé době.

Velmi jsem si oblíbil *Ohlas písní českých*. Jejich četba na mě působila velmi příjemně a pročítal jsem si je opakovaně. Z ruských ohlasů se mi líbila bajka *Veliký ptačí trh*. Také mne zaujala sbírka *Růže stolistá*, a to především svým rozdělením na milostnou první polovinu a z větší části filozofickou druhou polovinu.

Příjemné překvapení pro mne bylo, že je o Čelakovském veliké množství informací, což bylo dáno především jeho zásluhou, protože vedl rozsáhlou korespondenci se svými přáteli a literárními kolegy, která byla po jeho smrti knižně vydána.

Po studiu Čelakovského díla a života jsem získal přehled nejen o jeho tvorbě a životě, ale také jsem si rozšířil povědomí o lidové slovesnosti v českém prostředí, ale i v prostředí jiných slovanských národů.

⁸³ Tamtéž, s.138.

5. Seznam příloh

- Příloha č. 1 – portrét F. L. Čelakovského, autor Jan Vilímek
- Příloha č. 2 – socha F. L. Čelakovského ve Strakonících
- Příloha č. 3 – hrob F. L. Čelakovského v Praze na Olšanských hřbitovech

6. Přílohy

Příloha č.1

Příloha č.1 – F. L. Čelakovský, portrét, autor Jan Vilímek, dostupné na WWW:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_Vil%C3%ADmek_-_Franti%C5%A1ek_Ladislav_%C4%8Celakovsk%C3%BD.jpg

Příloha č.2

Příloha č.2 - Socha F. L. Čelakovského ve Strakonících, dostupné na WWW:

<http://www.strakonice.eu/en/content/frantisek-ladislav-celakovsky-bezdekovska-street>

Příloha č.3

Příloha č.3 – hrob F. L. Čelakovského, Praha – Olšanské hřbitovy, dostupné na WWW:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frantisek_Ladislav_Celakovsky_hrob.jpg

7. Použitá literatura

7.1. Primární literatura

ČELAKOVSKÝ František Ladislav, *Čtení o srovnávací mluvnici slovanské*, Praha, 1853.

ČELAKOVSKÝ František Ladislav, *Moudroslovi národu slovanského ve příslovích*, Praha: Lika klub, 2000, ISBN 80-86069-04-4.

ČELAKOVSKÝ František Ladislav, *Ohlas písní českých*.V MKP 1. vyd., Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. - (E-knihovna).

ČELAKOVSKÝ František Ladislav, *Ohlas písní ruských*.V MKP 1. vyd., Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. - (E-knihovna).

7.2. Sekundární literatura

KOLEKTIV AUTORŮ, *Malá ilustrovaná encyklopedie*, 1.vyd., Praha: Levné knihy Kma, 2006. ISBN 80-7309-362-6.

KLIMEŠ Lumír, *Slovník cizích slov*, 5.vyd., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. ISBN 80-04-26059-4.

HELLER Jan, MRÁZEK Milan, *Nástin religionistiky*, 2.vyd., Praha: Kalich, 2004, ISBN 80-7017-721-7.

HORYNA Břetislav, PAVLINCOVÁ, Helena, *Filosofie náboženství*, 1.vyd., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999, ISBN 80-210-1978-6.

NOVÁK Arne, NOVÁK V. Jan, *Přehledné dějiny literatury české*, 5.vyd., Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-7108-105-1.

NOVOTNÝ Miloslav. Autor ohlasů. In: ČELAKOVSKÝ, František Ladislav:
Ohlasy. 1.vyd., Praha: Vydavatelstvo Družstevní práce, 1939.

NOVOTNÝ Miloslav, JANOUŠEK Bohumír, KOTALÍK Josef, *František Ladislav
Čelakovský- Básník Vlatavy*, 1. vyd., České Budějovice: Krajské nakladatelství, 1959.

ŠTAMPACH, Ivan Odilo, *Přehled religionistiky*, 1.vyd., Praha: Portál, 2008, ISBN
978-80-7367-384-0.

ZÁVODSKÝ, Artur, *František Ladislav Čelakovský*, 1.vyd., Praha: Melantrich,
1982.

8. Resumé

My work shows the contribution of Czech religious studies from F. L. Čelakovský. The aim of my work is to clarify contribution to science of religion from the work Čelakovského.

I start with definition of Religion. Next section is devoted to the life F. L. Čelakovský in his work.

In the next part is shown what elements of religion are in his work. And what impact his literature had on the science of religion.

In the final part evaluates the work of F. L. Čelakovský. And I evaluate the contribution of Czech religious studies from F. L. Čelakovský.